

Victor Hermansen. De kunne være genoptrykt, og for min skyld måtte det gerne være sket på bekostning af en del fotografier af mere eller mindre relevante løsfund m.m. som alligevel ikke udnyttes i fremstillingen.

Bogens sidste afsnit fra o. 1500 til Christian III's død skyldes dr. Mikael Venge, der skildrer den gamle bispebys møde med reformationen. Her møder vi den ægte fortæller, der dristigt udvælger de bedste historier og sine steder næsten får læseren til at tro, at fortiden kan genoplives. Her er en ny Palle Lauring eller Erik Kjersgaard på vej. Skildringen af dronning Christine i Odense er et plastisk anskueligt og nuanceret portræt, som man ikke skulle tro det muligt at forme. Tørre regnskabsnotitser bliver i forfatterens hånd til et stykke fortællekunst, der længe vil huskes som et kærdokument højdepunkt i en bog, der trods al ydre pragt (over 500 illustrationer incl. Inger Bjerg Poulsens fint tegnede kort) næppe vil få rang blandt vore bedste byhistoriske monografier.

Esben Albrechtsen

NYERE TID

BØRGE KRISTIANSEN & BJØRN EKMANN (udg.): Luther und die Reformation. Text und Kontext, Sonderreihe 13. Kopenhagen-München, Wilhelm Fink Verlag, 1982. 100 s.

Som indgang til Lutheråret holdt man 1982 på Germansk Institut i København et Symposium, hvor såvel Leif Grane som Hans L. Martensen indledede om Luthers teologi, H. Bach talte om hans betydning for det tyske skriftsprogs udvikling, Alex Wittendorff om historisk-materialistiske synspunkter på reformationen (i høj grad et opgør med DDR – skolens these om den frùhbürgerliche Kapitalismus), medens Pia Skogmann stillede spørgsmålet, hvorvidt reformationen har haft skadelige virkninger på den vesteuropæiske psyke. Efter diskussionsreferaterne at dømme har der udspillet sig en frugtbar debat, og det lille skrift (med dets mange noter og henvisninger til ofte splinterny litteratur) påkalder sig enhver reformationshistorikers opmærksomhed.

Troels Dahlerup

Helsingør Stadsbog 1554-55, 1559-60 og 1561-65. Rådstueprotokol og bytingbog. Ældre Danske Rådstueprotokoller og Bytingbøger. Udg. ved KAREN HJORTH i samarbejde med ERIK KROMAN. Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie, 1981. 591 s.

Den velkomne fortsættelse af udgivelsen af Helsingør stads protokoller er nu nået ned i Syvårskrigen, hvilket naturligvis sætter sit præg på indholdet i form af mange skatter samt et skærpet tilsyn med de talrige udlændinge, der besøgte dette internationale milieu. Den fornemme udgave indeholder fortsat meget stof af interesse for såvel rets- som socialhistorikere; vi møder her bystyrets forsøg på kontrol med såvel løse piger som løse hunde, her er problemer med trolddom og med varepriser og -kvaliteter. Desværre synes registrene ikke udarbejdet med vanlig omhu; en række omegnslandsbyer burde (som i forrige bind) have været søgt identificeret (Sallieboelye er vel blot Salboleje i Tisvilde s.); og selvom det er

begrænset, hvor megen tid man bør bruge på de ofte stærkt forskrevne udenlandske stednavne, kan man blot med en Putzger ved hånden nemt konstatere, at Deepholt er grevskabet Diepholz (hvor da også den specielt omtalte lokalitet Wagenfeld befinder sig). Og hvorfor kaldes Poul Plancke i registeret for Flanke?

Troels Dahlerup

AAGE FASMER BLOMBERG: De magre år. Odense 1660-1700. Udg. af Odense kommune, i kommission hos Odense Universitetsforlag, 1980. 458 s. 200,85 kr. (i abonnement 133,95 kr.).

I den stort anlagte Odense bys historie er perioden 1660-1700 overdraget til en virkelig specialist, lektor dr. phil. Aage Fasmer Blomberg. Forfatteren har forlængst placeret sig som Fyns-historikeren par excellence med værket om *Faaborg By's Historie I-II*, 1955-1956 og den 700 sider store afhandling om *Fyns vilkår under svenskekrigene 1657-1660*, 1973, hvortil kommer talrige mindre afhandlinger i bl.a. de lokalhistoriske årbøger.

I 14 afsnit føres vi rundt i Odenses administrative, politiske, økonomiske, sociale og kirkeligt-kulturelle forhold i perioden. Det er en imponerende præstation at skrive en så omfattende redegørelse for langt størstedelens vedkommende på basis af utrykte kilder hentet i Rigsarkivet og i Landsarkivet for Fyn. En egentlig eksplicit overordnet problemstilling med tilhørende tesis for bogen savner man, men titlen synes særdeles berettiget – for der var tale om et samfund og en by i tilbagegang, ja i virkeligheden i en slags opløsningstilstand i alt fald i den første tid efter 1660. En lang række by-funktioner var ved at smuldre bort. På grund af de høje priser på fødevarer i kølvandet på den længselsfuldt ventede fred med Sverige var en stor del af borgerskabet flyttet ud på landet, skatteopkrævningen var suspenderet, fattigvæsenet var netop i nødens stund uden midler og dertil kom tunge indkvarteringsbyrder også da freden var en kendsgerning. Den forgældede by havde et betydeligt tilgodehavende hos staten og kongen, men netop da man skulle til at afregne var staten i virkeligheden gået bankerot. Borgmester og råds sidste muligheder for at finde penge var at inddrive en resterende brandskat, men dette medførte en konflikt mellem borgerne og byens styre – et opgør, der endte for kongen og Højesteret og som demonstrerede store modsætninger i byen og en helt utrolig mistillid til byens ledelse. Oven i al elendigheden fulgte nye indkvarteringer, som gejstligheden plejede at være forskånet for, og så kom de gejstlige og alle de andre i hårene på hinanden. Hvordan de rigtige fattigfolk må have haft det i de år, tør man ikke tænke på.

Bogens styrke ligger som nævnt i fremdragelsen og ordningen af et enormt, ubenyttet kildemateriale, men forfatteren har også i høj grad haft held med at indplacere Odense by i en rigshistorisk sammenhæng, således at forstå, at alle begivenheder og forhold i byen er relateret til centralmagtens lovgivning og magtudøvelse. Afsnittet om Central- og lokalstyre 1660-1700 er ikke blot af interesse for byens historie, men rummer f.eks. en mængde oplysninger til den unge enevældes administrations- og forvaltningspraksis.

Den meget letlæste og ofte underfundige fremstilling indbyder på tre punkter til kritik. For det første savner man et udblik til de øvrige provinsbyer og til det i denne periode stærkt expanderende København; dernæst er det et spørgsmål om